Cărți și oameni

DE
Marius SALA

Academia Română,
Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan - Al. Rosetti”

Alexandru I. Philippide este creatorul lingvisticii ieşene. Am aflat asta din relatările maestrului meu Iorgu Iordan, care a preluat, după moartea lui Philippide, destinele acestei şcoli. Prin Iorgu Iordan mă pot considera un fel de strănepot al lui Alexandru Philippide. În repetate rînduri am aflat detalii despre viața şi opera marelui lingvist ieşean, față de care maestrul meu a avut sentimente de respect şi admirație totală. A scris şi o carte despre el (*Alexandru I. Philippide*), ca o replică la lucrarea lui Cicerone Poghirc dedicată lui B. P. Hasdeu (*B.P. Hasdeu, lingvist şi filolog*, 1968).

Volumul acesta despre Philippide a fost motivul ruperii relațiilor dintre cei doi maeştri ai mei, Iorgu Iordan şi Al. Rosetti. Relatez în continuare cum s-au întîmplat lucrurile, în calitatea mea de martor al evenimentelor.

Într-o zi, Rosetti m-a chemat la „secret”, o cameră în care discuta chestiuni speciale (de obicei bîrfe) şi, uitîndu-se la mine cu ochi şăglanici, îmi spune: „Ia să vedem ce avem noi aici!” Şi scoate din celebra sa servietă cartea despre Philippide scrisă de Iordan, celălalt maestru al meu. Am rămas năucit, neştiind de ce mi-o arăta. Am fost însă surprins cînd, pe pagina de titlu, am citit o dedicație (o reproduc cu aproximație): „Domnului academician Al. Rosetti, această carte care mi-a fost furată.” Nu-l cunoşteam pe autorul dedicației, un oarecare Chițu, care era lector la Institutul Pedagogic de 3 ani din Şoşeaua Panduri (denumit de noi în glumă „Sorbonica”). Am aflat ulterior că acel Chițu se înscrisese la doctorat la Iordan cu o teză, vai, despre Philippide; Iordan a fost nemulțumit de ceea ce produsese Chițu şi i-a respins lucrarea.

Eu, care citisem cartea lui Iordan, l-am întrebat pe Rosetti dacă o citise şi el. Cartea conținea detalii pe care le ştia doar Iordan (inclusiv anumite tabieturi ale maestrului său) şi pe care nu le putea şti cel ce scrisese dedicația infamă. Nu mi-a răspuns la întrebare. Rosetti voia cu orice preț să afle Iordan că cineva îi contestă cartea (şi încă în ce mod!). Timp de două săptămîni mă întreba cel puțin o dată pe zi: „Ai fost la maestrul dumitale? I-ai spus?” Pînă la urmă am cedat insistențelor lui Rosetti, după ce i-am atras atenția că gestul lui ar putea duce la ruperea relațiilor dintre ei. Am sunat la Iordan şi, într-o

BDD-A1615 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:01:08 UTC)

seară, la ora 6, m-a primit. Îmi amintesc cum ne-am aşezat în două fotolii vecine şi, în timp de îşi aranja cu amîndouă mîinile cărarea din păr, m-a întrebat: „Da' şe s-o-ntîmplat, dom'le?" În loc de răspuns i-am amintit că, în Antichitate, cel care aducea veşti proaste risca să fie „scurtat de cap", cum spun cronicarii noştri. Am continuat apoi relatîndu-i episodul cu Rosetti şi precizînd că două săptămîni Rosetti m-a întrebat zilnic dacă i-am transmis textul dedicației lui Chițu. Iordan asculta atent, fără să mă privească. După ce am tăcut, s-a întors spre mine şi mi-a spus: „Mata nu trebuie să ti scuzi. Pot să-ți spun că de azi înainte n-am sî mai vorbesc cu tovarăşu' Rosătti. În loc să-l dea afară pi acest derbedeu, s-o bucurat că o găsît ceva care să mă ponegrească". A continuat cu alte remarci: „El îl crede pe Chițu. Cum puteam să scriu o carte despre profesorul meu Philippide, în care să preiau lucruri spuse di alții? Aşa mă cunoaşte el pi mini, colegul său de Academie?!" Am aflat şi de intenția sa de a-i trimite lui Miron Nicolescu, preşedintele Academiei la acea dată, o scrisoare de protest. Am găsit copia scrisorii în arhiva Iordan, de care urmează să mă ocup conform testamentului lăsat de maestrul meu.

A doua zi m-a sunat din nou Rosetti: „Ai fost?" „Da", i-am răspuns. „Treci pe la mine", mi-a zis. Cînd am ajuns la el, m-a întrebat „Ei, cum a fost?" I-am spus ce declarase Iordan, că nu va mai vorbi cu el. Rosetti a rămas descumpănit. „Ei bine, o să vedem. Trebuia să-i spunem, nu?" Şi nu şi-au mai vorbit 7 ani!

Ce s-a întîmplat după aceşti şapte ani am scris într-un portret făcut lui Rosetti (vezi *Portrete*, ediția a II-a, Editura Universității din Suceava, 2007, p. 201-204). Important este felul cum şi-au vorbit, după 7 ani de tăcere, în ziua plecării la un congres care avea loc la Rio. Rosetti se plimba prin aeroport, după ce trecuse de controlul paşapoartelor. Cînd l-a văzut pe Iordan, s-a apropiat de el, şi-a scos pălăria, l-a salutat cu o temenea aproape pînă la pămînt şi i-a spus: „Bună ziua, domnule Iordan, am impresia că mergem în acelaşi loc!" Iorgu Iordan, cu un „demi" pe braț, cu pălăria lui englezească cu boruri tari şi cu geanta plină de medicamente, nu mai ştia cum să-şi elibereze o mînă ca să-şi scoată şi el „palaria"; l-am ajutat eu, luîndu-i geanta. Rîzînd cu satisfacție, i-a răspuns: „Bună dimineața, da, da, acolo mergem". Şi au început să-şi vorbească de toate, au continuat discuțiile şi în plimbările nocturne în trei, pe Copacabana şi la Brasilia. Fiecare întreba despre cineva, Rosetti cu clasica lui întrebare: „Ce a devenit X?" Cîteodată îmi dădea un ghiont şi rîdea, fără să-l vadă Iordan, fiindcă întreba intenționat despre o persoană care îl enerva pe acesta. Au discutat multe, pînă ne-am urcat în avionul ce ne aducea înapoi în Europa. La sosirea la Paris, Rosetti mi-a spus

BDD-A1615 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:01:08 UTC)

numai mie „Au revoir, Draculea”, nu şi-a mai scos pălăria să-l salute pe „bătrîn” (cum îi spunea el) şi n-au mai schimbat nici o vorbă amicală timp de nouă ani, pînă la moartea maestrului meu Iorgu Iordan.

BDD-A1615 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:01:08 UTC)